

FIATAL MŰSZAKIAK TUDOMÁNYOS ÜLÉSSZAKA XVIII.

Kolozsvár, 2013. március 21–22.

KERESZTÉNY ZARÁNDOKLATOK ÉS ÉPÍTÉSZETI SZÜKSÉGLETEI

ORBÁN György

Abstract

This paper present the background of the formation of the catholic pilgrimage and the architectural necessities in the case of medieval pilgrimage. The considerations about the pilgrim's hostels can be used as argument in the use and reuse of the roman catholic build heritage in special in the case of monasteries. A possible field of application of the conclusions are the use of the Franciscan monastery in Cluj, situated on the pilgrims road Way of Maria, where it is possible to develop a pilgrim's hostel.

Key words:

Architecture, pilgrimage, functional analysis

Összefoglalás

A dolgozat a keresztény zarándoklatok kialakulását röviden ismerteti és kiemeli ezek alapvető építészeti szükségleteit, a középkori zarándoklatok esetében. A zarándokszállásokkal kapcsolatos következtetések érvként szolgálhatnak a római katolikus egyház ingatlanjainak hasznosításában, főként kolostorok esetében. Egy lehetséges alkalmazási területe a következtetéseknek, a kolozsvári ferences Kolostor, ami a Mária Zarándokútvonalon helyezkedik el és ahol zarándokszállás is kialakítható.

Kulcsszavak:

Építészet, zarándoklat, funkcionális elemzés

1. Bevezetés

A zarándoklás szokása ősi tevékenység, minden bizonnyal egyidős a vallással, ami viszont oly régi akár az emberiség. Ahogy Elsner mondja az elsők közt dokumentált zarándoklatot a Mezopotámiai Lagas város ura Gudea végezte, aki elzarándokolt Nanshe szentéjébe nem messze Isin-től. A zarándoklatot egy csodás vers őrzi. Az ókorban számos típusú zarándoklat alakult ki, a hellén-római-egyiptomi kultúrkörben, melyek tovább élnek a későbbiekben is, beépülve a kereszténységbe. A zsidó vallás, melyben a kereszténység is gyökerezik, előírta a jeruzsálemi templomba való évenkénti zarándoklatot. Maraval kiemeli, hogy az apostolok viszonyulása se volt más, melyről az Apostolok Cselekedeteiben olvashatunk (ApCsel 3:1). Ennek ellenére a kezdeti keresztény közösség hellenista kultúrájú vonulata teljesen szellemi volt, elutasítva bármely szent hely, vagy tárgy tiszteletét így a zarándoklatot is. Ezt Jézus saját szavaival támasztották alá: "Hidd el nekem, asszony - mondta Jézus -, elérkezik az óra, amikor sem ezen a hegyen, sem Jeruzsálemben nem fogják imádni az Atyát. Ti azt

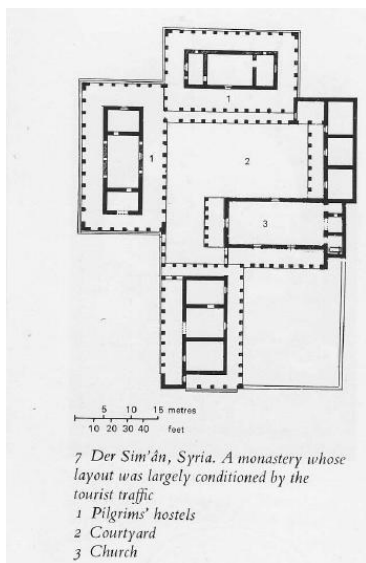
imádjátok, akit nem ismertek, mi azt, akit ismerünk, mert az üdvösség a zsidóktól ered. De elérkezik az óra, s már itt is van, amikor igazi imádói lélekben és igazságban imádják az Atyát. Mert az Atya ilyen imádókat akar. Az Isten lélek, ezért akik imádják, azoknak lélekben és igazságban kell imádniuk." (Jn.4:21-24). Azonban a korai keresztény közösségekben, főként a zsidó kultúrkörben, a zarándoklat hagyománya ennek ellenére fennmaradt. Márk a zsidó hagyományokból táplálkozó evangélista nyomán, a feltámadt Krisztus sírjánál megszólaló Angyal szavaira hivatkozva tették: „...Nézzétek, itt a hely ahová tették!” (Mk.16:6) A kegyes hagyomány, továbbélése és Jézus életének meghatározó helyszíneinek a felkeresése szolgált az biblikus zarándoklatok alapjául. Nagy Konstantin császár és anyja Heléna utasítására, a Niceai zsinat határozatai nyomán, Makarios Jeruzsálemi pátriárka, a fenti hagyományok alapján fellelte a Szent Sírt és a Szent Kereszt helyét, ahol templomot építettek. Ezt megelőzően, a keresztényüldözések idején, már formálódni kezdett az ereklyék és mártírok kultusza. A vértanúk, mártírok földi maradványait mindennél értékesebbnek tartották a keresztény közösségek és látványukban a hitért való teljes áldozatvállalást látták. A mártírok ereklyéihez való zarándoklásnak ezért a hit elmélyítése volt a célja a tanulságtétel példája alapján. A mártírok ereklyéihez, illetve a Szentföldre, Jézus életének állomásaihoz és az ott emelt szentélyekhez való zarándoklás a IV. századtól egyre elterjedtebbé vált

2. Épített infrastruktúra

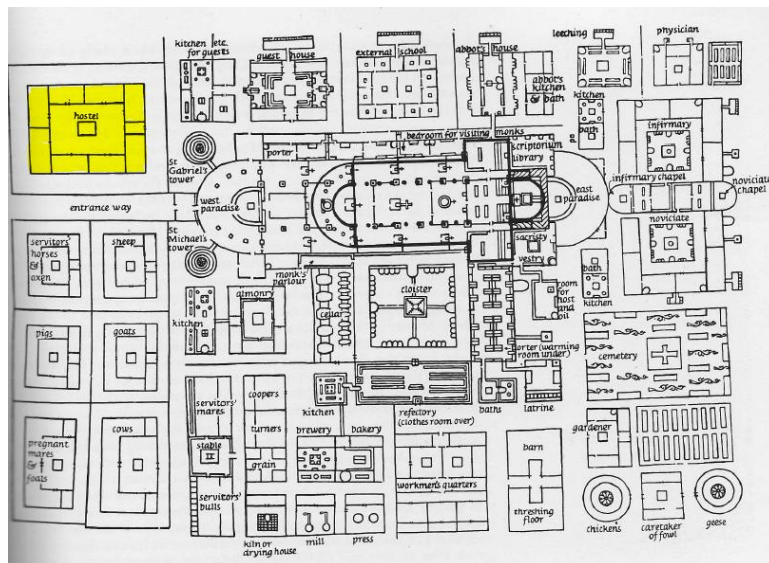
Stappford szerint ahhoz, hogy a zarándokok a céljukhoz elérkezessenek szükség volt egy igen komoly infrastruktúrára. Mindenek előtt szükségesek voltak maguk a szentélyek, de természetesen az „utak, hajók, hidak, zarándokszállások, kórházak, temetők, védett menedékhelyek” is elengedhetetlenek voltak. Ugyanúgy a számos szolgáltatásra is szükségük volt, mint élelmezés, víz, emléktárgyak, ruházat és védelem. Ezek biztosítása egy jelentős anyagi háttérrel is feltételezett. Nagyobb létszámú zarándok esetén a nagy távolságokra kiterjedő lebonyolítás, jelentős szervezethez igényelt, melyet a középkor jelentős intézményei láthattak el. Ilyen például a Cluny rend, mely a Santiago de Compostela-ba vezető Szent Jakab zarándokút jelentős részét menedzselte, illetve a különböző lovagrendek a Szent Föld zarándokútjainak az esetében.

3. Zarándokszállások

Szent Jakab apostol sírjához vezető zarándokút észak Spanyolországi részén zarándokok elszállásolását a nagy egyházi intézmények (a Cluny és Ágoston rend) valamint a helyi közösségek, parókiák biztosították. A szállások nagyjából 25 km távolságra helyezkedtek el egymástól. Braunfels úgy véli, hogy a kolostorok zarándokszállásokként történő bemutatására a legjobb példa a Szíriai Der Sim'án kolostor, ahol a Szent Földre igyekvő zarándokok nagy száma jelentősen befolyásolta a kolostor kialakítását, ami kulcsszerepet játszhatott az egyházi zarándokszállás hálózatban. A kolostor zarándokok számára kialakított vendéglátó helységei a többi funkcióhoz képest jelentősek. A templomon kívüli, négy épület közül kettő 6x25m-es emeletes épület szolgált zarándokszállásként.

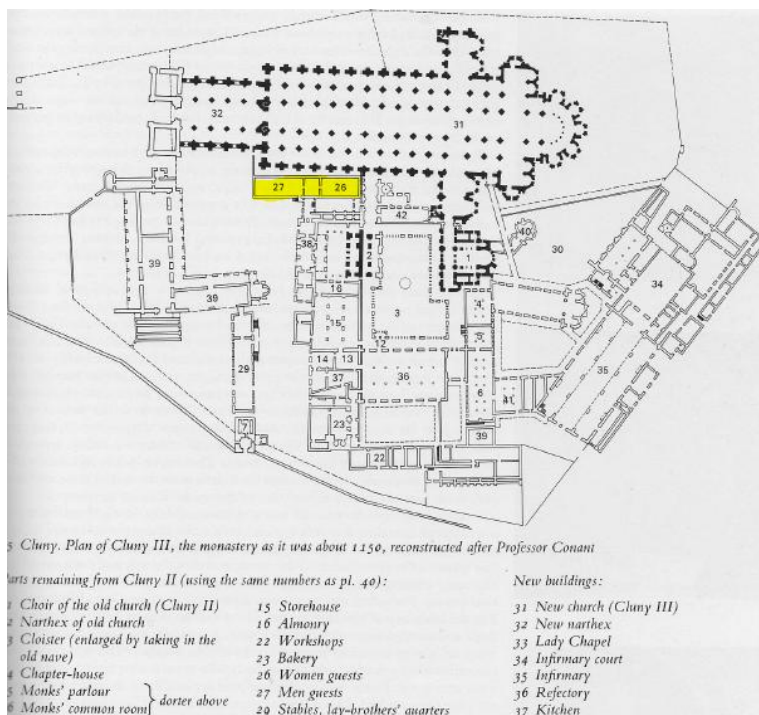
1. ábra. Der Sim'ân kolostor Szíria

2. ábra. Szent Gallen – kolostorterv

Az európai kolostorokban is a funkcionális program részét képezték a zarándokszállások. Szent Gallen kolostorának utópikus tervén is szerepel a Braunfels által zarándokszállásként azonosított épület.

A Cluny II. és III. kolostora, annak ellenére, hogy jelentős szerepet játszott a Szent Jakab zarándokút szervezésében, nem esett a zarándoklatok fősodrába – Conant professzor szerint- mégis a jelentős zarándokok elszállásolására alkalmas épületekkel rendelkezett.

3. ábra. Cluny III kolostorának rekonstrukciója (Conant professzor szerint)

4. Következtetések

A zarándokok elszállásolása így már az intézményes kereszténység kezdetétől nagy részben egyházi-monasztikus feladat volt. Ezért célszerű a kolostorok ezen eredendő funkcióját, a vendéglátást újraértelmezni és a Mária zarándokútvonal esetében az útvonalra illeszkedő kolostorok felújítási programjában figyelembe venni. A kolozsvári Ferences kolostor így részben zarándokszállásként is hasznosítható.

5. Köszönetnyilvánítás - Acknowledgment:

This paper was supported by the project "Improvement of the doctoral studies quality in engineering science for development of the knowledge based society-QDOC" contract no. POSDRU/107/1.5/S/78534, project co-funded by the European Social Fund through the Sectorial Operational Program Human Resources 2007-2013.

Irodalom

- [1] MARAVAL Pierre: *The Earliest Phase of Christian Pilgrimage in the Near East (before the 7th Century)*, In: *Dumbarton Oaks Papers*, Vol. 56 (2002), pp. 63-74, Dumbarton Oaks, Trustees for Harvard University, In: <http://www.jstor.org/stable/1291855> (2012.12.28)
- [2] ELSNER Jas, RUTHERFORD Ian: *Pilgrimage in Graeco-Roman and Early Christian Antiquity: Seeing the Gods*, Oxford: Oxford University Press, 2007
- [3] STOPFORD, J.: *Some Approaches to the Archaeology of Christian Pilgrimage*, In: *World Archaeology*, Vol. 26, No. 1, *Archaeology of Pilgrimage* (Jun., 1994) Taylor & Francis, Ltd., In: <http://www.jstor.org/stable/124864> (27/12/2012)
- [4] BRAUNFELS, Wolfgang: *Monasteries of Western Europe*, Thames and Hudson, London, 1972

Orbán György, építész

Kolozsvári Műszaki Egyetem

Telefon: +40-735-229092

E-mail: urban.gyorgy@gmail.com